

spósk pravi dr. Zarnik, da raba nemškega jezika po kancelijah za nas ni historično pravo, ampak historično nepravo ali krivna, ki jo moramo mi zbrisati, kakor so jo zbrisali Magjari z vpeljavo svojega jezika v uradnijo, kjer je tudi stoletja latinski jezik vladal. O poskusih in vspehu vlade z vpeljavo slovenščine v pisarnice pravi govornik, da je vlada prav sama tega kriva, da je vspeh njenih poskušanj do sedaj tako slab in skoro nevidljiv, kajti ona sama neče te vpeljave, sicer bi ne podpirala in ne povikševala onih, ki se branijo in ustavljajo vpeljavi našega jezika ter bi ne predstavljala med Nemce onih uradnikov, kateri se potegujejo za pravice slovenskega jezika. Svoj govor konča dr. Zarnik z opombo, da se Slovencem, kedar svoje pravice zahtevajo, vselej očita, da mir kalijo. — Na dr. Zarnikov govor se oglasi c. kr. deželni predsednik ter pravi, da on nikakor ni tega rekel, da se razpusti deželni zbor, ako se ne vdá ministerskemu zahtevanju, in da bi bilo tako izjavljenje neparlamentarno. — Na to se oglasi še poslanec Dežman zoper govor dr. Tomanov, da je bila leta 1864. debata zaradi stenografičnih zapisnikov, a ne zaradi sejnih zapisnikov, o katerih je zdaj govorjenje. Sklicevaje se na dr. Costov govor pa pravi Dežman, naj dá kranjski deželni zbor izgled deželnim zborom v Gradcu, Trstu itd., kako je treba razumevati narodno ravnopravnost. — Za Dežmanom je govoril še nekaj malega dr. Kaltenegger, in potem se je glasovalo o predlogu dr. Costovem, ki je bil z večino glasov izročen ustavnemu odseku.

Po končani tej prav s trte zviti debati se je pisмено naznanilo predsedništvu c. kr. deželne vlade, da postava o razdelitvi sapašnikov in menjalnih zemljišč ni potrjena, izročila gospodarskemu odseku v premislek in poročanje. Ko se je poročilo deželnega odbora o prošnji občine Loškega potoka izročilo ustavnemu odseku, poročilo o prestrojenju deželnega muzeja pa izročilo finančnemu odseku v presodbo in poročanje, so bile volitve 4 udov in 4 namestnikov v deželno komisijo za izpeljavo nove postave o zemljiščinah davkih; — bili so izvoljeni kot udje pl. Karl Wurzbach, Peter Kozler, dr. Etbin Costa in pa Andrej Brus; za njihove namestnike pa Franc pl. Langer, dr. Jože Orel, Karl Seitner in pa dr. R. Razlag. — O sporočilu deželnega odbora zaradi naprave mitnice v Rakeku je deželni zbor po nasvetu deželnega odbora sklenil, da se prošnja do slavne vlade za napravo mitnice v Rakeku še enkrat ponovi, in da se dá cestnemu odboru planinskega okraja za l. 1870. za popravljanje skladnih cest iz deželnega zaklada podpore 500 gold. Poslanci dr. Costa, dr. Bleiweis in dr. Toman so živo zagovarjali napravo mitnice v Rakeku in podelitve denarne podpore. — Vsi predlogi deželnega odbora zaradi varstva gozdov so bili po nasvetu sprejeti, dodalo se je le še to-le: deželnemu odboru se daje naloga, da v sporazumljenji z vlado skrbi za to, da se nova gozdna postava, ako je mogoče, predloži deželnemu zboru že v prvi prihodnji sesiji, — c. k. deželna vlada se naprosi, naj opominja c. k. okrajna poglavarstva, da gledé na §. 23. gozdne postave nikakor ne opuščajo vspešno nadzorovati gozdov, — deželnemu odboru se naročuje, da z ozirom na ravno izrečeno prošnjo podučí občine in po njih posestnike in uživalce gozdov, kako se sme in ne sme po gozdni postavi z gozdi ravnati. — Poslanca dr. Toman in Lovro Pintar in poročevalec g. Marka Lipold so še posebno zagovarjali od deželnega zbora potrjene nasvete gospodarskega odseka, in gosp. Pintar je iz skušinj na Gorenškem povedal še marsikako resnico.

Iz 9. seje poročamo danes le prav na kratko, ker listu prostora primanjkuje, obširno sporočilo prepušča

prihodnjim „Novicam“. — Dr. Toman je zaradi nepotrjene postave o razdelitvi sapašnikov stavil nujni predlog, naj se ta postava izroči gospodarskemu odseku v posvèt in poročilo. Predlog se sprejme. — Poslanec Svetec v imenu ustavnega odseka poroča o ministrovem pismu zaradi jezika, v katerem naj se pišejo sejini zapisniki. Odsekov predlog, naj se zaradi ravnopravnosti pišejo slovenski in nemški, je bil brez debate soglasno sprejet. — Poslanec Pintar v imenu gospodarskega odseka poroča o vladni predlogi, ki se tiče zaméne zemljišč. Po mali premembi §. 3. je bila sprejeta vladna predloga. — Potem poroča baron Apfaltrern o vladni postavi zaradi presnove realnih šol; šolski nasvèt gré na to, naj se ta postava izroči deželnemu odboru posebno v to, ali ne bi se gledé deželne razmere doljna realka ne prestrojila v realno gimnazijo, in na podlagi praktične potrebe prihodnjemu deželnemu zboru predložila načrtana postava. Tù pa se je vnela spet živahna razprava, ktera se je čez dve uri končala s tem, da je šolski odsek po svojem poročevalcu predlog stavil, naj gré ta stvar še enkrat šolskemu odseku v prevdarek v tem smislu, da nasvetuje zboru glavna vodila, po katerih naj deželni odbor za prihodnji zbor osnova postavu.

## Dopisi.

**Iz Prage 1. okt. \*** Slišali ste slavno zmago naroda českega, in veselilo nas je, da tudi iz Ljubljane so telegrami prinesli radostne glase o tej zmagi. Od vlade z vso silo za poslance priporočani kandidati — vsi so kot muhe pocepali na kmetih, v mestih in trgih po deželi; zadnje upanje je vladi ostalo le še v Pragi, ter se je nadejala, da tù bode vendar zmaga njena. Al ravno tako je propala — za vladne kandidate nobeden ne mara. Čujte kaj sta storila vladna privrženca Dormitzer in Halla; razposlala sta kakor mož in žena volilcem ta-le partè v tisuč iztisih:

*Max. Dormitzer — Prof. dr. Jos. Halla*  
ersuchen Sie höflichst, bei der heutigen Landtagswahl ihnen Ihre Stimme zuzuwenden.

Al volilci niso marali ne za Dormitzerja ne za Hallo, ampak izvolili so si možá svojega zaupanja V. Belsky-a in Fr. Pštrosa. — Na Českem, kakor tudi na Moravskem, je vse, kar je poštenega Slovana, zoper sedaj vladajočo sistemo in zoper ministerstvo; odgovoril je vladi narod ves! Kaj pa zdaj? — je vprašanje. Njegovemu Veličanstvu vedno zvesti narod česki bode svojemu kralju v ponižnem pismu razodel nerazrušljivo zvestobo in udanost, a povedal tudi, da na tej poti, ktero ministerstvo sedež hodi, ni za Avstrijo rešitve. Narod česki se nepremakljivo hoče držati državno pravnega prava svojega, in, poprej še zadovoljno z obširno avtonomijo in kancelarom, zahtevalo bode zdaj to, kar se je dalo Magjarom, kajti iste pravice, ki jih imajo Magjari pod Štefanovo krono, gréjo po zgodovinskem pravu tudi deželam pod krono sv. Venceslava. Minister Schmerling je leta in leta čakal, da — pridejo Magjari, al Magjari so šli! Sedanje ministerstvo je s silo hotelo Čehe vpreči v Cislajtanijsko, al sila mu je spodletela. V pošteni ustavni vladi nikakor ne more veljati sila, nego le porazumljenje z narodi; ministri, ki se tega vodila ne držijo, ne vejo, da delajo državi na pogubo. Važna dōba je tedaj nastopila: dōba, porazumljenja presvitile krone avstrijske z narodi avstrijskimi! In za to dōbo moramo hvaležni biti Čehom in Moravanom. Živi narod česki!

**Iz Notranjskega.** — ? — Točka 52. nove postave za ljudske šole govori: „Welche Nebenbeschäftigungen mit dem Lehramte unvereinbar seien, bestimmt die



Landesgesetzgebung", to je: opravke, s katerimi se učitelj pečati ne sme, odločuje deželno postavodajstvo". Ker je šola zvezda voditeljica ljudstvenega napredka, in če hoče učitelj današnjim šolskim tirjavam zadostevati, je gotovo, da se s takimi posli vkvarjati ne sme, ki ga preveč odtegujejo njegovemu poklicu, ali ki so takošni, da se ne spodobijo ljudskemu učitelju. Dajte mu primerno plačo, pa bode vseh besedi konec in postavodajstvu ne bode si treba glave ubijati s tem, kaj ne sme ongoviti učitelj. Ljudski učitelji imajo navadno tudi cerkveno orglanje, tu in tam tudi mežnarijo opravljati. Prvi opravke se mu odvzeti ne more in ne sme, mežnarstvo pa se gotovo z današnjimi šolskimi napravami nikakor ne strinja. Dandanes se je večkrat godilo, da so učitelji bili občinski pisarji, bili so celo tudi župani; al naj mi dovolijo vprašanje: ali ni bilo to šolstvu ali županstvu na škodo? Opravil je pri učiteljstvu in županstvu dostojno, je li tedaj mogoče vstrezati obema posloma? Šola ne more na korist županiji, še manj pa županija na korist šoli biti. Postavodajstvo bode moralo posebno v bodočnosti na to gledati, da se šolska in županijska opravila vršijo redovno in brez zadržka. Posebna napaka za šolo je ta, da ima vsak človek pravico, na šolska vrata med učenjem trkati ter učitelja posebno pa učečo se mladino motiti; do sedaj se je to marsikje godilo, a z naprej je treba to napako popolno odpraviti. Potrebno pa je, da je učitelj v občinskem odboru in to iz raznih vzrokov; al županstvo naj se mu ne naklada, in to toliko manj, ker nove večje županije bodo tudi več dela in skrbí prizadjale, in če je učitelj ob enem tudi pisar ali celo župan, bode to šoli in županiji ali občini na veliko škodo. Ponavljam tedaj, kar sem gori rekel: učitelj naj se spodobno plača, a naj ostane učitelj, kajti dva konja se h kratu težko jašeta.

**Senožeče 1. okt.** — Ker je Njihovo Veličanstvo naš milostljivi cesar vpeljav o. k. sodnije v Senožeče blagovoljno potrdilo, s čemur so se naše stare pravice danes zopet ponovile in goreče želje vresničile, kličemo po tej javni poti vsem onim častitim gospodom v deželnem našem zboru, kateri so nam do tega pomagali, našo nepozabljivo in srčno zahvalo. Živili!

Občinski odbori iz senožeške in vremske doline.

**Iz Kamnika 1. okt.** — Čudno se mi zdi, da še noben list ni omenil velikega škandala, ki se je godil tukaj 30. avgusta, ter po vsem Kamniku izbudil strašno nevoljo. Bival je tukaj več tednov neki gospod iz Ljubljane zaradi zdravja; zvečer pred svojim odhodom je šel v gostilnico „pri Krištofu“ poslovit se pri postrežljivej in priljudnej hišnej gospodinji. Ko se zahvaljuje za dobro postrežbo in pravi, da je rad zahajal v prijazno hišo, kjer je tukaj tudi čitalnica, začneta sodniški uradnik Prhavec in ravnatelj ljubljanske realke Schrey, ki sta v gostilnici pila, ga zasmehovati in črniti slovensko reč, Ljubljančan jih skuša pomiriti, in potem ga silita, naj ž njima pije vino; on se zahvaljuje rekši, da zaradi zdravja ne sme vina piti. Ko ga le silita in silita, prijazna krčmarica reče: „Kaj stavita gospoda, da ga jaz pripravim, da bode pil? In gospodinja po daljem govoru pravi, da vsak domoljub mora častiti možé, ki se že dolgo možato bore za narodne pravice naše; napijem toraj na zdravje dr. Bleiweisa in dr. Coste! Vi gospod ste se tukaj kazali poštenega rodoljuba, mislim, da boste pili na

\*) Opravljanje mežnarskih poslov gotovo ni spodobno učiteljskemu stanu; vendar se morebiti temu dá ogniti s tem, da si učitelj vdinja hlapca za to tako, kakor tudi grajščinski oskrbnik ima posle, ki mu delajo.

Vred.

to zdravico". — Ljubljančan prime kozarec ter pije. Zdajci pa kakor divje zveri skočita ona gospoda po konci rekši: Ta lump, ta šuft v najini družbi nikoli ni hotel vina piti, ančeš, da ga ne sme, na zdravje teh dveh — pa ga pije! — Ljubljančan pri teh besedah vstane in hoče iti, al P. skoči nad-nj, ga zgrabi za grlo ter ga davi, Sch. pa zavihti stol in ga hoče mahniti po glavi, kar pa Ljubljančan k sreči z roko odvrne, sicer bi bilo po njem. Sch. mu potem izpodbije s stolom noge, da se zvrne na tla. P. poklekne na-nj, ga tlači in zopet davi, Sch. pa ga po glavi nabija. Gospodinja spravi hipoma vse posle na noge in pošlje po žandarje, ker vidi veliko nevarnost za gospoda. K sreči prideta precej žandarja ter mir storita. P. vstane ter ukazuje: Zaprite tega lumpa, zabavljaj je zoper vlado. — Tega pa jaz nikakor ne pripustim — zavrne krčmarica, da bi tega mirnega gospoda zaprli. Povedati vam hočem, kaj se je tu godilo. — Ko popiše dogodbo, se žandarja Ljubljančanu ponudita za varha ter ga spremita do doma v Mekinje, kjer je stanoval, da je bil varen po poti. — Drugi dan pa lazita oba razsajalca ko grešne duše za njim, v eno mer moledovata, naj bi ju ne tožil. Ob dveh popoldne priromata že z nekim prijateljem celo v Mekinje, ko je Ljubljančan ravno pred hišo sedel s svojim prijateljem, vzdigneta roke in za božjo voljo prosita odpuščenja. On pa nevoljen vstane in beži na vrt, njuni prijatelj gre za njim ter ga prigovarja, al zastonj. Vsa potrta se zvrneta na klop ter prosita njegovega prijatelja, naj on prosi za nju; treseta se, goltata komaj besede iz grla, in ko vse nič ne pomaga, začneta se vsa prekunana jokati; ni manjkalo dosti, da se nista zgrudila na tla. — Zavoljo nesreče njunih rodovin jima naposled velikodušno odpusti razžaljeni gospod hudodelstvo. — Čitatelji! kaj pravite k tej „kulturi"? — Čudno se nam je zdelo, da je Schrey potem tukaj ostal še tri tedne; še bolj čudno pa je to, da je g. Schrey po tej dogodbi še zmiraj ravnatelj na realki, odgojiteljici mladine!

**Iz Ljubljane.** (*Imendan presvitlega cesarja*) se je v pondeljek slavil z navadno cerkveno slovesnostjo. Po sv. maši je bil deželni zbor, v katerem je deželni glavar pl. Wurzbach v primernem nemškem in slovenskem govoru se spominjal godu Njegovega Veličanstva, kteremu je vsa dvorana navdušeno klicala živio!

— (*V živinozdravniški šoli*) so konecletne skušnje 7., 8. in 9. dan tega meseca dopoldne in popoldne; preskušnje so očitne; naj pride tedaj poslušati, komur jo drago. — Po vseh svetih se na novo začne šola.

— (*Gosp. Ignaci Toman*), dobro znani umetnik v podobarstvu je te dni umrl. Škoda za vrlega moža.

— (*Dramatično društvo*) napravi svojo prvo letošnjo predstavo v deželnem gledišču v nedeljo 10. oktobra ob 7. uri zvečer. Po slavnostnim prologu se bode igrala vesela igra v 3 djanjih „Išče se nevesta“, po českem izvirniku K. Sabine, poslovenjena od Fr. Marna. — Sedeži se bodo dobivali v nedeljo zjutraj od 10—12 ure in zvečer od 6—7 pri gledališki kasi. — Abonirani sedeži za ta večer ne veljajo. — Vstopnina bode, kakor po navadi.

— (*Naznanilo.*) Gospodje pevci narodne čitalnice so uljudno vabljeni k skušnjam vsak torek in petek ob 8. uri zvečer. — Pevska šola za gospodičine, katerih gg. roditelji so udje čitalnice ali dramatičnega društva, se začne v torek 5. oktobra; vaje bodo vsak torek in vsako soboto ob 4. uri popoldne. — Pevska šola za moški zbor se začne v pondeljek 4. dne oktobra; vaje bodo vsak pondeljek in četrtek ob 8. uri zvečer.

Anton Förster, pevovodja nar. čitalnice.